

Ympäristötaide-elämyksiä joen rannalla – Flux Aura 2011

Outi-Maija Hakala

Flux Aura on Turun taiteijaseuran koordinoima kansainvälinen ympäristötaitetapahtuma, joka on yksi suurimmista visuaalisen alan kulttuuripääkaupunkihankkeista Turussa. Aurajoen rannoilta on kesän aikana voinut löytää 12 ympäristötaieteosta, joihin kävin tutustumassa.

Jurytetty kansainvälinen näyttely muodostaa kokonaisuuden, jossa tiivistyy nyky-ympäristötaitteen monipuolinen luonne paikkasidonnaisesta veistoksesta performanssiin ja yhteisölliseen osallistumiseen. Vaikka moni teos käsittelee ympäristön tilaa sekä ihmisen suhdetta siihen ja kulttuuriinsa vakavammin, näyttelyn yleistunnelma on valoisa ja välillä suorastaan leikkisä. Ehkä juuri siksi ympäristötaidenäyttely ja ihmiset ovat kohdanneet: pelkästään esityksillisiin ja osallistuviin teoksiin työpajoineen on osallistunut yli 9000 ihmistä.

Hyväntuulista veistoksellisuutta

Omaa kieltään suosiota kertoo myös Päivänkakkaran ympäristön kulunut nurmikko: kukkasesta on tullut suosittu levähdyskohde, jonka soisi pysyvän jokirantaa piristämässä. Tekijöidensä Jani Rättyän ja Antti Stöckellin osuvin sanoin veistos on ”ilon pärytys, elämän ylistys, rakkaudentunnustus ja onnentoivotus”. 25 metriä pitkä puusta ja lasikuidusta tehty veistos kohoaa näyttävästi Forum Marinumin edustalla. Massiivinen varsi kiemurtaa kohti kukan keltaisena hohtavaa, huolellisesti veistettyä teriötä, jonka ympärillä valkeat terälehdet kohoavat siroina kantaen silti suurimman osan veistoksen painosta.

Vähän matkan päässä Turun Linnan puistossa kimmeltävät Kari Cavénin peilimosaiikilla päällystetyt kivet. Taivaan lahjat hohtavat auringossa ja sateella pisarat koristavat ne kauniisti. Lapsekkaasti innostun, kun puistosta löytyy vielä yksi ja sitten vielä toinen kivi lisää. Peilipintaan heijastuva maailma sekoittaa ympäröivän maiseman kiven kulmista taittuvien peilinpalausten mukaan sikin sokin. Taiteilijan mukaan ne asettavat vertauskuvallisesti rinnakkain kaksi aikaa: kiven ikuisuuden ja katoavan nykyhetken. En ajattele teosta näin syvästi, minua viehättää enemmän taivaan ja maan viehättävä heijastuminen rinnakkain. Teoksen puutteeksi jää sen huolimaton

toteutus. Peilinpaloja tuntuu puuttuvan sieltä, mihin niitä on ollut vaikein laittaa. Satumaisten kivien illuusio olisi kuitenkin ollut eheämpi, jos niiden juurelta ei paljastuisi alueita käsittelemätöntä harmaata kiveä.

Osa Kari Cavénin teosta Taivaan lahjat. Kuva: Outi-Maija Hakala

Läntisellä Rantakadulla jokirannan toisessa päässä roikkuvat Sirpa ja Satu Särkijärven Motiivilaivat puiden oksistojen muodostamassa holvistossa. Teokset ja sijoittelu viittaavat suomalaisissa kirkoissa oleviin votiivilaivoihin; laivapienoismalleihin, joiden kirkoille lahjoittamisen ajateltiin turvaavan lähtijät vaaroilta tulevilla merimatkoilla. Vinyylkankaasta tehdyt laivat ovat muhkeita, tyynymäisiä tekstiiliveistoksia, joiden heleät värit loistavat houkuttelevasti puiden lehdistöä vasten. Niihin on kuvattu erilaisia vesillä liikkuvia aluksia, joita lapset hihkuen osoittelevat rattaistaan.

Iloista mieltä saa aikaan myös Kimmo Ylösen Vatubussi, joka paljastaa matkustajille kaupungin geometriset muodot. Tutulla reitillä ei aina tule edes ajatelleeksi, miten jyrkästi tie nousee ja laskee, mutta linja-auton ikkunalasien välissä liikkuva neste kallistuu kulmien mukaan ja kertoo bussin liikkeit pieniä jarrutuksia ja kaarteita myöten kuin tarkka vatupassi. Yksinkertainen ajatus on toimiva ja hauska osoitus siitä, miten taide voi virkistää arkista ympäristöämme.

Yksilön huomaamista ja pieniä tarinoita

Yksi nykytaiteessa nousevia teemoja on elinympäristön katsominen uudesta näkökulmasta, joiden löytämiseen Vatupassin lailla myös Chandy Changin ja Timo Takalan teokset virittävät. Changin Uraputki- ja Takalan Hetkinen- teoksia yhdistää paitsi niiden kirjoituksellisuus, myös ihmisten arkea ja elämää tarkkaileva ote. Luonnehdimme usein ympäristöämme huomaamattamme näkökulmista, jotka urautuvat tottumuksemme mukaan esimerkiksi maisemaa, ilmapiiriä tai paikkaa korostaen.

Osa Timo Takalan teosta Hetkinen. Kuva: Timo Takala.

Changin Helsingintien alikulkutunneliin maalamat lauseet kysyvät esimerkiksi ”Kuka sinä halusit olla pienenä?” ja ”Entä nyt?” Juuri nyt maasta ei löydy kysymyksiin vastauksia. Asfaltissa on kuitenkin vanhaa liitupölyä, joka kielii ihmisten täydentäneen puuttuvia sanoja ohikulkiessaan. Kuvadokumentit paljastavat ihmisten haaveilleen esimerkiksi lääkärin tai ministerin urasta ja tänään he toivovat olevansa jälleen lapsia, rockjumalia tai ainakin onnekkaita. Tekstit ja kysymykset ovat henkilökohtaisia, ne pysäyttävät koska huomaavat juuri sinut, yksittäisen ihmisen kaupungissa. Yksittäisiä ihmisiä ja pieniä tapahtumia kommentoivat myös Takalan kiviin kaiverretut ja kullatut tekstit, jotka kohottavat muistomerkkinsä arksille asioille kuten ”Oikaisin” ja ”Löysin lantin”.

Huolta ympäristöstä ja ekotaideteoja

Tasapainoilua on teos, jossa ihmisen ja luonnon välistä suhdetta ja huolta sen tasapainon häiriintymisestä tuodaan esille kuvataiteen ja tanssin keinoin. Reima Nurmikon Aurajoessa uivat jättiläishaahkat toimivat Satu Tuittilan koreografioiman tanssiperformanssin pohjana. Suuret haahkat selkeine muotoineen korostuvat puhtaina ruskeassa joessa; ne kuuluvat maailmaan, jossa veden kuuluisi olla niiden lailla kirkasta. Lintujen selässä seisovat hahmot tuntuvat irrallisilta ja alleviivaavat sanomaa. Ajattelen, että ehkä niiden tarkoitus syvenee tanssiperformanssin myötä, mutta niin ei käy. Teos toimisi mielestäni myös ilman rullaluistimilla varustettuja ihmishahmoja; ihmisten tasapainoilusta ja sen epäonnistumisesta muistuttavat jo likainen vesi sekä tanssijat, jotka liian tehokkaalla toiminnallaan menettävät tasapainonsa ja tipahtavat lintujen selästä. Lohdullista teoksessa on, että linnut edustavat osaa vielä puhtaasta luonnosta, ja tanssijat ottavat erehdyksestään opiksi ja uudelleen lintujen selkään kiivetessään tasapainottelevat varovaisemmin.

Itämeren saastumista kommentoivat myös Renja Leinon Merikrumeluurit, jotka välkkyvät merenselän tapaan auringon osuessa Tuomiokirkkosillan alle ripustettuun teokseen. Heijastimista koostuvat aaltomaiset muodot kimaltavat valossa ja tuulessa ne pitävät hiljaista ääntä osuessaan toisiaan vasten. Elokuun öinä teos muuttuu salaperäisemmäksi: valojen osuessa heijastimet välähtävät paljastaen teoksen, joka tuo nyt mieleeni sillan alla piileskelevän hahmon.

Aktiivisesti toimien ympäristön tilan kohentamiseen kantaa ottavat Armi Laukian Väristyksiä-puutarha sekä Ann Lundströmin, Katja Syrjän, Monika Wancken ja Tiina Vainion Perhosten kylät. Väristyksiä-puutarha houkuttelee perhosia kasvien avulla luokseen ja Perhosten kylät muodostuvat

perhospöntöistä ja -baareista, joissa perhoset saavat ruokailla ja talvehtia. Esteettisten ominaisuuksien rinnalla teokset ovat taidetekoja, jotka synnyttävät keskustelua ja toimintaa, jonka tarkoituksena on auttaa perhosia selviytymään urbanisoituvassa elinympäristössään. Jos Yliopistonmäellä eivät perhoset tanssineetkaan kilvan, se ei teoksen arvoa vähennä, vaan kertoo teeman ajankohtaisuudesta: jos emme huomio perhosten tai muiden luonnoneliöiden tarpeita rakentaessamme, ne häviävät keskuudestamme. Yksi tapa auttaa perhosia on Laukian tavoin rakentaa niille oma kukkapuutarhansa, tai ottaa mallia luonnon- ja kierrätysmateriaaleista valmistetuista perhospöntöistä ja laajentaa Perhosten kylän taiteellinen idea omaan lähiympäristöön.

Yhteisöllisyyttä ja hetkien taidetta

Outi Puron ja Heath Nashin Flowerdrops-työpajoissa kaupunkilaiset innostuivat valmiiden mallien rinnalla luomaan omia yksilöllisiä kukkasia Mehukatti-kanistereista. Yhteisötaiteessa toiminnan sisältö, muoto ja konkreettinen toteutus määrittyvät aina yhteisöstä ja ympäristöstä käsin, eikä niitä voi täysin suunnitella ennalta. Joustava asenne tekemisessä tarjoaa tilaa tuoda teokseen osallistujien henkilökohtaiset tunteet ja taidot samalla herkistäen heitä aktiivisempaan taideteon kokemukseen. Yleisön osallistuminen jatkuu teoksen osalta myöhemmin: lopullisiin paikkoihin sijoitettaessa valaisimet on tarkoitus työpajoissa kuorruttaa kokonaan kukkasien peittoon. Ajatus on kaunis, mutta Teatterisillan ylle sijoitettujen Flowerdropsien estetiikka kärsii siitä: hauska teos yksinkertaisesti on keskeneräinen. Yhteisötaiteen luonteesta ja tulevista työpajoista huolimatta jään kaipaamaan projektia vetäneiltä taiteilijoilta heidän panostaan teoksen viimeistelyssä ennen sen esille laittoa.

Yleisö on saanut aktiivisesti osallistua myös Heini Ahon ja Sebastian Zieglerin AKU – visuaalista akupunktiota -taideprojektiin, jonka tarkoitus on ollut kohentaa kaupunkitilaa luomalla yllättäviin paikkoihin installaatioita ja tapahtumia. Teoksessa Turun ydinkeskustan vertauskuvana toimii ihmiskehölle tehtävä akupunktio, jossa paikassa A tapahtuva hoito vaikuttaa paikassa B.

AKU-ryhmä on järjestänyt kohtaamisia, joissa ihmiset jatkoivat taiteilijoiden ideointia ehdottamalla akupunktoitavia paikkoja kaupungissa. Nämä hetkelliset akupunktioitoimenpiteet ovat sisältäneet niin hiljaisia ympäristön visualisointeja, kuin yleisön osallistumista vaativia happeningejä. AKU-

ryhmä on muun muassa ottanut valokuvia, joissa kaikki autot on häivytetty kuvista kankaiden avulla, tehnyt ihmisistä muotokuvia heidän mukanaan tuomien peilien kautta, sijoitellut ympäristöön maalauksia ja järjestänyt pimeään alikulkutunneliin Tanz Kaffeen, jonne on nopean ohikulun sijaan jääty nauttimaan kahvia ja harjoittelemaan paritanssia. Teoksen lukuisat osat ovat monipuolisesti maustaneet paikkoja ja kutsuneet niissä liikkujat mukaansa tavalla, joka mutkattomuudessaan viestii, että taide kuuluu kaikille ja jokainen meistä voi osaltaan luovasti muokata elinympäristöämme mukavammaksi.

Miten tapahtuma jatkuu?

Flux Aura on yksi Suomen merkittävimpiä ympäristötaidenäyttelyitä, se on herättänyt mielenkiintoa ulkomaisia medioita myöten ja saavuttanut yleisön suosion. Seuraavan kerran tapahtuma järjestetään vuonna XXX. Mutta mitä Flux Auran vuoden 2011 teoksille kesän jälkeen tapahtuu? Esimerkiksi Flowerdropsit ovat myynnissä ja AKU -visuaalinen akupunktio on tarkoitettukin olemaan lyhytaikainen hetkiin, paikkoihin ja tekoihin perustuva teos.

Pitkällisen paikanetsinnän tuloksena Takalan teos jää Varsinais-Suomen Taidetoimikunnan pihaan pysyvästi. Katoavuus ja hetkellisyys on osa monia nykytaiteen teoksia ja kuuluu vaihtuvien näyttelyiden järjestämisen luonteeseen. Silti olisi hienoa, jos useampi teos voisi jäädä pysyvästi paikoilleen ilahduttamaan kaupunkilaisten arkea.

Kirjoittaja on turkulainen taidehistoriaa Jyväskylän yliopistossa opiskeleva Taiteen Maisteri.

Flux Aura 2011 –kansainvälinen ympäristötaidetapahtuma oli esillä Turun Aurajoen rannoilla ja tuntumassa 20.6–31.8.2011.

Teoksiin ja tapahtumaan voi tutustua lisää osoitteessa: <http://www.turku2011.fi/fluxaura>